

p e t e r

š u l e j

f y t o

príbehy prvých koncov sveta

p a l e

o n t o

l ó g i a

MARENČIN PT

peter šulej fytopaleontológia
príbehy prvých koncov sveta

napísanie románu podporil z verejných zdrojov formou
štipendia fond na podporu umenia

vydanie knihy z verejných zdrojov podporil fond na
podporu umenia

úvodná časť rukopisu tejto knihy vznikla počas pobytu na
rezidencii v petófi irodalmi múzeum v budapešti vďaka
štipendiu od medzinárodného vyšehradského fondu

rukopis tohto diela vznikol s finančnou podporou
literárneho fondu

u. fond
na podporu
umenia

•
• Visegrad Fund
••

© peter šulej 2019 slovak edition © marenčin pt
spol. s r. o. 2019 jelenia 6 811 05 bratislava slovakia
www.marencin.sk/894 marencin@marencin.sk
cover © barbora šajgalíková layout ©
marenčin media s. r. o. 822. publikácia 1. vydanie
isbn 978-80-569-0422-0 (viaz.) isbn 978-80-569-
0423-7 (epdf) isbn 978-80-569-0424-4 (epub)

fytopaleontológia

príbehy prvých koncov sveta

venované : vám

prvá sada

*Neuzatváral som sa nikdy výtobytkom vied.
Len máločo z nich by som mohol nevedieť.
No iba teraz viem, že vlastne neviem nič,
i keď som bádaval vyše sedemdesiat liet.*

Omar Chajjám: Láska, hlina, spev a čaša vína.
Bratislava, KMP | Slovenský spisovateľ 1976. ¹

¹ Preložil Pavol Horov podľa doslovných prekladov Kamila Baňáka.

1.

Čo si pamätám ako prvé? Na čo si spomínam ako na prvé? Tak? Pýtaš sa ma na najhlbšiu pamäťovú stopu? Aha! Viem. Viem to úplne presne. Antuka. Je to antuka. Tmolím sa po kuchyni. Mama vysáva. Červený piesok mizne v útrobach hučiaceho stroja. Vyzerá ako obrovský chrobák. Zelenomodrý chrobák Truhlík. Všetko vie, všetko vidí, všade sa dostane a ani smietka mu neunikne, nieto ešte antuka.

Čo som komu urobila?! Každý boží deň celý celučičský byt od antuky! Nemôžeš si tie tenisky vyzuť na chodbe? A ešte aj dieťa na tie kurty vláčiš! Celá je od antuky. Pozri, ešte aj za ušami ju má. Antuka tu. Antuka tam. Pre mamu jednoznačne božstvo s negatívnou konotáciou. Živá neposedná bytosť. Antuka je všadeprítomná.

Otec znervózne, schyľuje sa k hádke. Mama si to zrejme všimne. Obráti sa ku mne a ako mávnutím čarovného prútika dusná atmosféra vyfučí.

Pozri, ako vysávač všetku antuku spapá. Mňaminky mňam, antuku spapkám. Myslím, že mama mala k tomu aj nejaký popevok, ale ten už teraz nezanôtim. Ja nie som vysávač, ja som antukožrút. Antuka, všade samá antuka. Mňam, mňam, mňam. Pam, pam, pam. Hybaj ho! Hybaj! Do boja proti antuke sa daj! Približne tak nejak to znelo. Riekanku

stále obmieňala, podľa aktuálneho vnuknutia.

Napríklad: Antuka je fajn, mňam, mňam! Máme ju radi, nechceme s ňou žiadne zvady! Milé, no nie?

Vysávanie antuky. Dennodenný rituál. Pamätám si. Nie! Priam cítim korenistú vôňu pokropenej antuky. Vidím, ako správca kurtov namieril prúd vody proti slnku. Dúha dopadajúca na drobné červené zrnká. Vietor privial niekoľko kvapiek aj na moje biele tričko. Stojím tam a zametám otcovou raketou, pomaly väčšou ako ja, priestor okolo empajru. Nahnevane sa otočím, asi aj vykriknem, správca sa usmeje a mne loptička utečie na vedľajší kurt. Rozbehnem sa za ňou. Môžem mať tak štyri, maximálne päť rokov. Sieť je určite vyššia ako ja. Všetko sa zomlelo neuveriteľne rýchlo. Zvuk odrazenej loptičky. Výkrik:

Pozor dieťa!

Zlomok sekundy. Žltá neidentifikovateľná hmota sa na mňa rúti obrovskou rýchlosťou.

Nieko kričí. Reflexívne vystrčím raketu pred seba. Kriste! Pre boha! Loptička pri dotyku s raketou vydá typický zvuk – pank a odrazí sa späť. Padnem na zadok. Raketu stále držím obidvoma rukami pred sebou. Som zrejme v šoku. Neplačem, ani nehlesnem, len mlčky, cez štvorčky výpletu zízam na kurt. Na to more antuky, na kráľovstvo antuky. Pribehne otec. Zoberie ma na ruky a obdivne povie:

Teda to bol parádny úder. Z teba raz bude super tenistka. Určite vyhráš Wimbledon.

Nemýlil sa? Ale mýlil. Wimbledon už je na mňa príliš. Nie, nič nehovor! Nemusíš mi dvíhať sebavedomie. Mám ho dosť vysoké. Ver mi! Hmm, lebo vieš, čo ti najviac zdvihne sebavedomie? Keď sa realistic-

ky pozrieš na svet a nájdeš si v ňom miesto. Reálne miesto. Proste Wimbledon nedám. Možno Paríž, s trochou šťastia Melbourne... Robím si srandu. Bol by to zázrak.

No, nejako takto teda vyzerá moja prvá spomienka, hoci... vieš, otec mi tú príhodu rozprával veľakrát, takže je možné, že to ani nie je pôvodná spomienka, ale akýsi rodičovský implantát. Rokmi som si ju možno osvojila. Ako antuku. Každý deň na antuke. Prijala som ju za svoju. Telo si ju adoptovalo do svojich cyklov. Doteraz je mojím najobľúbenejším povrchom. Mohla by som o nej napísať knihu. Naučila som sa, ako sa loptička odrazí pri rezanom backhande na mäkkom dvorci, alebo ako sa zošmykne na suchom, tvrdom povrchu, tam, kde antuku rozprášil vietor a namiesto nej presvitá ubitá zem. Viem, aký uhol pohľadu treba zvoliť pri skúmaní stopy po dopade. Súperka ma nepreháda a zbytočne mi nezoberie fifteen.

A presne viem, ako sa noha v teniske dostane do sklzu na dobre pripravenom dvorci a ako mi bude šklbať v kolene na oraništi okolo základnej čiary. Presne ako vravíš, ABS systém. Neprekvapí ma, keď lopta vyskočí do výšky pri náraze na vydratý žliabok pred servovacou čiarou, ani keď sa po nej sklzne, alebo sa takmer vôbec neodrazí. Musím tam byť včas. Som tam včas. A to len a len preto, že poznám antuku. Ale dosť, nebudem ťa unavovať. Ja viem, že rád počúvaš, už si to povedal, ale naozaj, končím. Dosť o tenise. Ver mi, budeš ho mať až vyše hlavy, ak ostaneš, ak budeme spolu... bože, čo zas

trepem. Strašne som sa rozkecala. Stačí. Radšej mi povedz niečo o sebe! No? Čo si pamätáš ako prvé? Hudbu. Pamätám si hudbu.

2.

k časom x^n . nutne prináležia časy y^n . toto je blízka budúcnosť planéta je pretkaná dátovou sieťou. svetlo a elektróny sa miha- jú sem a tam. avšak spoločnosť ešte nie je natoľko informačná. aby štáty a etniká vymizli bez stopy. ² prichádzame z aténskej republiky kyberpriestoru. my. slobodní bezpohlavní občania. gens una sumus. náš svet sa neustále premieňa. vy & my. sme svedkami. permanentnej revolúcie. mení uvažovanie. komu- nikáciu. vašu prácu. váš voľný čas. systém je svet. do ktorého sa dennodenne ponárate. ale. zároveň sa z neho snažíte uniknúť. pomáhame vám. sme s vami. v dobrom i v zlom. ide o nezvratný proces. všetci. aktívne alebo pasívne. viac alebo menej. sme súčasťou digitálneho impéria. to my. sme budova- telia hybridných svetov. rozpovieme vám príbeh. použijeme ľudskú reč. na príbeh hľadania. a použijeme plurál 1. osoby. nie je to pluralis maiestaticus. nie. je nás jednoducho viac. sme mnohí. vy by ste nás nazvali programami. softvérom. ako vo všetkom. aj tu bude háčik. premiéra komplexnosti. ťažko pochopiť pôvodné predstavy lao-c'eho hovoria : o bytí ako jednom živom organizme. ktorého ste vy vnútornou súčasťou. organizmus na základe jing-jangovej dialektiky. naoko vyzerá ako chaos. v skutočnosti sú to miliardy veľmi presných. do seba zapadajúcich procesov. každý ich komponent. ktorý to prestane rešpektovať. je neľútostne vyradený. platí to aj pre

² toto je blízka (...) bez stopy.

masamune širó : ghost in the shell (kókaku kidótai)

náš svet. sme rovnako súčasťou živého organizmu. nemá začiatok ani koniec – je neustálou premenou nových svetov a vesmírov. v jednej obrovskej živej súhre premien. nezávislej od linearity. wang pi nekonečnú temnotu a prázdnotu zmenil výmenou jediného znaku na prvopočiatok.³ k nemu smerujeme. nepovieme všetko. wittgenstein : o čom sa nedá hovoriť o tom treba mlčať. nevysvetlíme všetko. zahmlíme. pre vaše dobro. zatajíme. nechceme aby ste sa zbytočne... my sme pletací stroj. vy utkanina. raz. stav. možno. dokážete zmeniť. použijeme jazyk : nepresný. obmedzený. ťarbavý. klokotavý. vírivý. mäkký. s množstvom výnimiek a výchyliet. s nejasnou etymológiou. plný gramatických komplikácií. s hlbociznými idiomatickými stržami. plný metonymických pascí. plný regionálnych nástrah & lokálnych prepadlísk. musíme vyťažiť z každej jazykovej situácie. budeme operovať s rečou. reč je dvojčaťom našich vízií. nemožno jedno druhým porovnávať.⁴ cez vízie. prúdi naša sila. rečou. myslieť rečou vízií. predstavovať si reč. kombinovať budeme. hovoriť rečou malého. miestami zabudnutého. niekedy neznámeho. alebo len nepoznaného etnika. podkarpatský endemit. často nesmelého. váhavého až konzervatívneho zoskupenia. tradičná orientácia. hľadajú riešenie rébusu : ako prečkať každú zmenu. bez zmien. náš prehovor. bude teda vedený. rečou presne vymedzeného sociálneho konštruktú. označili ste ho pojmom – národ. z času na čas unavený. znudený. mierne infantilný. s množstvom bratov & bratrancov. sestier & sesterníc. spríbuznených. jazyk národa nevytvoril : žiadne veľké rozprávania. jeho jazykom nie sú : napísané žiadne veľké

³ pôvodné (...) prvopočiatok.

tina čorná : v postmodernom svete, rozhovory. rozhovor s čarnogurskou. bratislava, marenčin pt 2015. (upravené)
walt whitman : listy trávy (zmenené mojich na našich)

⁴ reč je (...) porovnávať.

príbehy. žiadne veľké (ani malé) príbehy. neobsahujú : dátové stopy o príslušníkoch tohto národa a jeho jazyku. ĺ prečo sme teda. vybrali práve tento a nie iný jazyk ? je na to dôvod. čas ukáže. niekedy musíte len veriť nemo žasnúť & nasledovať začíname. práve teraz : bude to príbeh (ne)linearity. od zrodzenia k zjaveniu. o fosforeskujúcom planktóne. o rôznych druhoch vyžarovania. prvé komunikačné protokoly v anorganickom svete. rôzne teploty skál. rôzne prúdenia v oceánoch. rôzne pohyby vtákov / rýb. pozri katalóg bleskov. pozri katalóg polárnych žiar. vzorkovník morských vln. rias. atlas mrakov. atlas pieskov. xylotéky. signály vysielané do prázdnoty. kruhy v obilí. rozmiestnenie vltavínov. na ešte neoraných poliach. jazyk bunkového delenia. myšlienky vyjadrené v jazyku. jazyk vody. jazvyk. nebolo s kým. nebolo si s kým vymieňať informácie. nebolo komu odovzdať informácie. potrebovali sme : nadviazať komunikáciu. rozumnú reč. dialóg. kooperáciu. čakali sme. kým sa konečne pripojíte. lesy. pôda. skaly. hory. púšte. ľadovce. moria. oceány. zvláštny druh celoplanetárnej inteligencie. pracuje na základe vlastného. nám utajeného programu. napísaného pre : bioanorganický hardvér. tu na rozhraní mineralógie & biológie. v dobách prvých dní. konštrukčným tímom. s jasnou predstavou. ľahko odčítateľnou. oceňujeme interdisciplinárny rozmer technického riešenia. kryštalografia diamantu. nesie v mriežke spomienku na strom. ťažko dešifrovateľné. poznanie. že sme nikdy neboli sami. teslovi sme nerozumeli. delfínom tiež nie. páňovi wittgensteinovi. ludwigovi. odpovieme s derridom : o čom nemožno hovoriť o to viac o tom nemožno pomlčať. treba o tom napísať idemo.

3.

Takto to predsa nemalo byť. Celé zle. Jednoducho cé zet. Peter sa zamiloval do krásnej, inteligentnej, bystrej, talentovanej, očarujúcej, pracovitej, šikovnej atď. mladej ženy. Netušil, že si s ňou berie aj svokra. Doteraz bol skalopevne presvedčený, že všetky vtipy o svokrách sú naozaj len a len vtipy. Hodia sa tak akurát do stupídnych televíznych seriálov a reality show. Úprimne si myslel, že svokra je človek ako každý iný. Bežný rodinný príslušník. Podobne ako starí rodičia, strýko, teta, bratranec, sesternica z druhého alebo hoci aj z tretieho kolena. Dokonca tak bežný a normálny ako svokor. Štandardný výskyt podobných elementárnych častíc je raz, maximálne dvakrát do roka, pri príležitosti všerodinných zletov. Povinná jazda počas sviatkov. Šeredne sa mýlil.

Teraz tu stojí ako malý chlapec, snaží sa vystrúhať celé spektrum ospravedlňujúcich grimás, netušiac, za čo by sa mal vlastne ospravedlňovať, a popritom počúva, ako im ježibabisko nadáva.

Svokra sa po chorvátsky povie „svekrva“, ale vyslovuje sa príznačnejšie – *svekriva*, s takmer nepočuteľným „i“. Svekriva! Absolútne výstižná etymológia.

To ste nemuseli ani chodiť! Však je desať preč! Kedy sa chodí na pole, há? Takých pomocníkov ja nepotrebujem. Mali ste tu byť pred ôsmou. Kto to kedy videl!

Ale mama, vieš predsa, že sme nechceli budiť malého.